



# ÖZGÜRLÜK İÇİN BECERİLER

PROJE REFERANS NO. 2015-1-IT02-KA204-015070

## FİKRÎ ÇIKTI 1

Mahkumların Tiyatro Ve Sanat Kolları  
Yardımlıyla Geliştirdiği Becerilerin Ortak  
Avrupa Çerçevesi Dahilinde  
Değerlendirilmesi

## YÜRÜTME RAPORU

Hazırlayan

Alina Doroch, MA, SSW CB – POLONYA

SKILLS FOR FREEDOM PROJECT REFERENCE 2015-1-IT02-KA204-015070

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

## İÇİNDEKİLER

<b>Giriş</b> .....	3
<b>Bölüm I</b> Özgürlük İçin Beceriler Projesi Araştırma Metotları .....	4
<b>Bölüm II</b> Proje Ortaklarının Raporları .....	5
<b>A.1</b> Mevcut Modellerin İncelenmesi .....	5
<b>A.1.1</b> AB ülkelerinde geliştirilen projeler ve benzeri deneyimler üzerine araştırma ile bu modellerin farklı AB ve Kuzey Amerika deneyimleri ile benzerliklerinin karşılaştırılması .....	7
<b>A.1.2</b> Hedef becerilerin onaylanması ve belgelendirilmesi sistemleri üzerinde araştırma yapılması, bu tür sistemlerin uyruklulara uyarlanabilme yeteneğinin analizi .....	7
<b>A.1.3</b> Mahkûmlar için yeniden entegrasyon sistemi ve bu tür modellerin uygulanması üzerine çalışma .....	8
<b>Bölüm III</b>	
<b>A.2.</b> Proje Ortaklarının Alan Temelli Gözlemi: Ortakların Anketleri .....	10
<b>A.2.1</b> Proje Ortağı ülkelerde seçilen katılımcıların verilerinin araştırılması ve toplanması: Mahkûmlar ve operatörler için anketler .....	10
<b>Bölüm IV</b> Anket sonuçları – Kapsamlı Bir Özet .....	12
<b>Bölüm V</b>	
<b>A.3</b> Becerilerin kavramsal çerçevesi – analiz ve tanım .....	12
<b>A3.1</b> Daha önce toplanan verilerin analizi .....	12
<b>A3.2</b> Tiyatroyla ilgili işlerde doğrudan ve dolaylı becerilerin analizi .....	13
<b>A3.2.1</b> Çeşitli işlerde dolaylı becerilerin karşılaştırılması .....	13
<b>A3.2.2</b> Örgün eğitim ve yaygın eğitim .....	13
<b>Sonuçlar</b> .....	13

## KÜRESEL RAPOR ÖZETİ

### Giriş

Bu rapor, Özgürlük İçin Beceriler projesi sonucunda oluşturulan Fikri Çıktı 1'in değerlendirilmesi hakkında olup, okuyacağınız Yürütme Raporu ortaklar tarafından sağlanan bilgilerin analiz edilmesi ve Proje ile ilgili nihai sonuçların sunumu amacıyla hazırlanmıştır. Proje, mahkumların tiyatro ve sanat yolları yardımıyla geliştirdiği becerileri üzerine, Ortak Avrupa Çerçevesi dahilinde gerçekleştirilmiştir.

Bu projenin amacı, projeye katılan ülkelerdeki mahkumların sahip oldukları becerilere atıfla bilgi edinmektir. Bu ortaklık yoluyla incelenmek istenen beceriler sanatın farklı birçok kolu ile ilgili olup, araştırmacılar tutukevlerinin ve bu konudan sorumlu tüzel kişiliklerin binaları içindeki mahpuslara sunulan resmi ve yaygın eğitim yöntemlerine odaklanmışlardır.

Raporun geliştirilmesine katılan ortaklar İtalya, Türkiye, Kıbrıs, Almanya, Bulgaristan, Polonya, Belçika ve İspanya olup, sıralanan ortakların her biri Küresel Raporun son haline büyük katkıda bulunmuşlardır.

Küresel Rapor beş bölümden oluşmaktadır ve her bir bölümde sırasıyla projeye katılan ülkeler tarafından sağlanan katkılar görülmektedir.

Raporda kullanılan araştırma yöntemlerine odaklanan Bölüm I, ortak ülke Polonya tarafından hazırlanmıştır. Bölüm II, her bir ortak tarafından teslim edilmiş olup, ülkelerinde ve örnek modeller olarak hizmet veren diğer ülkelerde faaliyet gösteren mevcut modellerle ilgili bilgiler içermektedir. Ortaklar tarafından sunulan raporları özetleyen Bölüm III, Polonya tarafından geliştirilmiştir. Bölüm IV, her bir ortak ülkenin yaptığı alan bazlı gözlem ile ilgilidir. Bölüm V, Polonya tarafından hazırlanan sonuçların kapsamlı bir özettir. Yine Polonya tarafından hazırlanan son bölüm olan Bölüm VI, Raporun nihai sonucunun yanı sıra becerilerin kavramsal çerçevesinin bir analizini ve tanımını içermektedir.

Küresel Rapor içeriği İngilizce olarak mevcut olup, bu sayede araştırılan sorunla ilgilenen herkes için açık ve kolayca erişilebilir kılınmıştır. Yine de, tam sürümünün, bazı okuyucuları bütün eseri okumasını engelleyecek derecede kapsamlı olması nedeniyle, Yürütme Raporu, kısaca bir kopyasını sunarken, aynı zamanda konunun özünde bir özet oluşturuyor. Bununla birlikte, Küresel Raporun tam sürümüne erişmek isteyenler için şu adrese ulaşılabilir: [http://www.cb.szczecin.pl/wp-content/uploads/2016/07/SKILLS-FOR-FREEDOM-GLOBAL-REPORT-FOR-THE-IO\\_1\\_FINAL-VERSION\\_11.09.2016.pdf](http://www.cb.szczecin.pl/wp-content/uploads/2016/07/SKILLS-FOR-FREEDOM-GLOBAL-REPORT-FOR-THE-IO_1_FINAL-VERSION_11.09.2016.pdf). Yürütme Raporu, tüm ortakların ulusal dillerine tercüme edilecektir; bu, eğitimin cezai kurumlara verilmesinden sorumlu ulusal kurumlara bazı tavsiyeler verebilmek ve mahpusların topluma

dönüşlerini kolaylaştırabilecek gerekli doğrudan ve dolaylı beceriler kazanmalarını sağlayabilmek açısından önemlidir.

## **BÖLÜM I Özgürlük İçin Beceriler Projesi Araştırma Metotları**

Giriş bölümünde, projenin ana konusu olarak, özellikle de ortak ülkelerdeki mahkumların zaten sahip oldukları, çok geniş bir yelpazede sanat ile ilgili olan becerileri inceleme yollarını ve olanaklarını sorgulayan bir fikir sunulmuştur. Ayrıca, proje dahilinde mahkumların bahsedilen türden yeni beceriler kazanmalarına olanak sağlayan çeşitli yöntemlere de yer verilmiştir. Yeni beceriler, mahkumlara daha iyi bir gelecek için yeni perspektifler ve olanaklar yaratacak şekilde eğitimle ilişkili olarak geniş kapsamlı ele alınmıştır.

Bu bölüm hakkında önemli olan şey, mahkumların becerilerinin niteliğine bakılmaksızın, entelektüel seviyesi, çıkarları ve bilişsel ihtiyaçları dikkate alınmaksızın, herhangi bir öğretim biçimi uygulamadan önce sahip oldukları becerileri tanımanın önemini vurgulamış olmasıdır. Mahkumların gelecek ile ilgili düşüncelerini önemli derecede etkileyecek uygun beceri ve bilgileri elde etme umutlarını etkileyen birçok faktör olduğu için, bu yaklaşımın sağlam temellere dayandığı rahatça söylenebilir.

Eski mahkumların hayatını etkilemek için gerekli olan faktörler, önceki öğrenim deneyimlerini ve eğitim geçmişlerini içermektedir. Hapis cezası süresince sahip oldukları bilgi ve beceriler, araştırmanın kapsamını ve gidişatını planlarken dikkate alınmalıdır. Bunların yanı sıra, suçlularla ilgili olarak, alkol ile uyuşturucu bağımlılığı veya suç işleme eğilimi gibi durumları kapsayan, yaygın olarak patolojik olarak kabul edilen, çevrelerle olan daha önceki ilişkileri etkileyebileceği düşünülen bilgiler, araştırmanın yürütülmesinde hayati önem taşıdığından, kapsamlı bir şekilde araştırmaya yansıtılmalıdır. Dahası, yazarın belirttiğine göre, araştırmaya katılan mahkumların sayısı ve ceza infaz kurumunun türü - kapalı veya açık cezaevi olması gibi- araştırmaya katılan ortaklar tarafından dikkatli bir şekilde düşünülmelidir.

Bütün bu hususları göz önünde bulundurarak, yapılan araştırmaların türüne karar vermek ve araştırma için en uygun yöntem, teknik ve araştırma araçlarını seçmek mümkündür. Gerekli verileri toplamak için seçilen tedbirler şunlar olmuştur: Hapishanelerdeki öğretmenler ve mahkumların için iki farklı kategoride soru gruplarından oluşan, birincil kaynaklar ve istatistiksel yöntemleri araştıran bir anket.

Tüm ortaklar tarafından hedef kitleleri üzerinde yapılan anket formları tek biçimli olmasına rağmen, araştırmanın yapıldığı koşulların farklı olması nedeniyle sonuçların birbirine benzemeyeceği düşünülmüştür.

Küresel Rapor' da sunulan her iki soru formu oldukça detaylı olup, araştırmacıların anketi katılımcılardan en doğru ve güvenilir cevapları elde edecek şekilde yapmaları mümkün kılınmıştır. Bu sayede, raporda bir derinlik sağlanmış, aynı zamanda ortak ülkelerdeki hapishanelerin durumunun, eğitime atıfta bulunularak tutsaklara ve eski mahkûmlara yeni

beceriler kazandıracak, rehabilitasyonunu kolaylaştıracak ve normal hayata dönmelerine yardımcı olacak seçenekler ve imkanların bir resmi çizilmiştir.

## **BÖLÜM II Proje Ortaklarının Raporları**

Raporun bu kısmı, proje dahilindeki ortak ülkelerden edinilen bilgilerle ilgili olup, yalnızca ortak ülkelerin ceza infaz kurumlarındaki mevcut durumla ilgili olan materyalleri değil, aynı zamanda diğer ülkelerden seçilen örneklerle ilgili verileri de içerdiği için çok kapsamlı bir bölümdür.

Bölüm, ortak ülkelerdeki ceza infaz sistemindeki durumun kapsamlı ve güncel durumunu gösteren resmi belgelerden elde edilen her türlü materyal üzerinden, araştırmacılar tarafından toplanan verilere dayanmaktadır.

Bireysel raporlar, aşağıda sunulmuş biçimde düzenlenmiş bir plan doğrultusunda geliştirilmiştir:

- **A.1.** Mevcut modellerin incelenmesi,
- **A1.1.** AB ülkelerinde geliştirilen projeler ve benzeri deneyimler üzerine araştırma ile bu modellerin farklı AB ve Kuzey Amerika deneyimleri ile mesafe karşılaştırılması,
- **A1.2.** Hedef becerilerin onaylanması ve belgelendirilmesi sistemleri üzerinde araştırma yapılması, bu tür sistemlerin uyruklulara uyarlanabilme yeteneğinin analizi,
- **A.1.3.** Mahpuslar için yeniden entegrasyon sistemi ve bu tür modellerin uygulanması üzerine çalışma.

### **A.1 Mevcut modellerin incelenmesi**

Proje kapsamındaki ortaklarından her biri, ceza infaz sisteminin ülkelerinde işlev gören mevcut modelleri hakkında, bu tür kurumların türüne, hapis cezası veren suçluların sayısına, uygulanan düzeltici tedbirlere, çeşitli kademelerde eğitim alma imkânına, onaylama ve belgelendirme şekillerine atıfta bulunarak bilgi sağlamıştır.

Ayrıntılı raporlar Küresel Rapor' a dahil edildiğinden, verilen verilerin kısa bir özeti aşağıdaki gibi sunulmuştur.

- **İtalya** – Elde edilen verilerin sonucunda, tutsakların genelde hapishanelerde yapılan atölye ve eğitimleri - resmi ya da yaygın eğitim olabilir - değerli bulunduğu ve onlara kendi kendini geliştirme fırsatı tanıdığını düşündüğü görülmüştür.
- **Bulgaristan** – Araştırmacılar, suçlunun cezasına bağlı olarak, toplumsal ve düzeltici faaliyetler için tutsakların ihtiyaçlarına göre ayrı bir plan düzenlendiğini ve yıllık olarak revize edildiğini kaydetmiştir. Bu faaliyetlerin amacı, rehabilitasyonun yanı sıra,

mahkumların topluma geri döndükten sonra yasal ve yasalara uygun bir hayat sürmelerine yardımcı olacak bilgi ve beceriler kazanmasını sağlamaktır.

- **Türkiye** – Hükümlü ve eski hükümlülerin temel eğitim gereksinimlerini karşılamak üzere tasarlanan yasal düzenlemelere rağmen, eğitime düşük katılım projelerin beklenenden daha az etkili olmasına neden olmaktadır.
- **Belçika & Estonya** – Her iki ülke, ve 1 Ekim 2013 öncesinde tamamlanacak resmi ve gayri resmi eğitim kurslarına katılan tutuklulara referansta bulunularak sunulmuş, şu konular değerlendirilmiştir: her iki ülkedeki belgenin yasal durumu; sunulan programların türü; mahkumları eğitimle motive etmek için ceza infaz araçları; dışarıdaki eğitim merkezleriyle olan ilişkiler; cezaevi personelinin işleyişi üzerinde öğretmenin olası olumsuz etkileri; öğretmen istihdam şekilleri ve resmi ve gayri resmi öğrenmedeki sayıları; pedagojik danışmanlık formları; yeni öğretmenler ve zaten cezaevinde çalışanların yanı sıra eğitimden sorumlu kurum için eğitim.
- **Polonya** – Hapishane binasında ve dışındaki eğitim kurslarının amacı, mahpusların rehabilitasyonuna ve toplumla bütünleşmesine izin vermektir. Üç tür hapishane (kapalı, yarı açık ve açık) vardır ve öğrenim ilkökul, ortaokul, meslek okulları, lise veya mesleki yeterlilik kursları gibi kollarda gerçekleştirilebilir. Mahpuslar, düzenli eğitimin yanı sıra kültürel ve eğitsel formlara (resim, grafik, tiyatro öğretmenliği) erişebilmektedir. Ayrıca, çalışma yükümlülüğü olmamasına rağmen, Polonya ceza infazı sistemine göre mahpuslar hem cezaevinde hem de dışında iş hayatına dahil olabilmektedir. Eğitimlerini tamamlayan mahpuslar için en önemli şey, verilen belgelendirmenin eğitimin nerede yapıldığını göstermeşiştir.
- **Germany** – Ceza infaz sisteminin amacı faili topluma geri kazandırmaktır. Bazı hapishane sistemlerinde, mesleki eğitime iş faaliyetleri eşlik eder, diğerlerinde mesleki eğitim hapishane eğitim hizmetinin bir parçasıdır. Bu şekilde, kurs katılımcıları, sınıfta öğrendikleri kuramı atölye çalışmalarlarıyla birleştirebilmektedirler. Mahkumlar, hem profesyonel hem de amatör sanatçılar tarafından düzenlenen sanatsal sınıflara katılabilmektedir, şayet bu sınıfların bir nevi tedavi edici özelliği olduğu düşünülmektedir.
- **Kıbrıs** – Lefkoşe'nin merkezi cezaevinde tutsaklara, çeşitli spor ve farklı sanatlar üzerine atölyelerle hem örgün hem de resmi olmayan eğitim programları sunulmaktadır. Hükümlüler ayrıca sınavlara hazırlık yapabilir ve çabaları sonucunda sertifika alabilmektedir. Kazanılan yeterlikler toplumla yeniden bütünleşmelerine yardımcı olacaktır.

### **A1.1 AB ülkelerinde geliştirilen projeler ve benzeri deneyimler üzerine araştırma ile bu modellerin farklı AB ve Kuzey Amerika deneyimleri ile mesafe karşılaştırılması**

Ceza infaz sisteminde gözlemlenen mevcut modellerle ilgili ek bilgiler şu ülkeleri içermektedir:

- Amerika Birleşik Devletleri
- Kanada
- Belçika, İspanya ve Türkiye
- Moğolistan
- Almanya ve Litvanya
- Romanya

Söz konusu ülkelerde eğitim programlarının gerçekleştirilmesi çeşitli koşullar ve olasılıklar nedeniyle önemli ölçüde farklılık göstermesine rağmen, örgün eğitim ve onun tamamlanmasıyla mahkumlar başarıyla topluma yeniden kazandırılabilir. Nihai hedef, hükümlülerin ceza infaz kurumları tarafından sağlanan imkânları kullanmalarını mümkün kılmak ve resmi ya da resmi olmayan programlara kayıt olmalarını sağlamaktır.

### **A1.2 Hedef becerilerin onaylanması ve belgelendirilmesi sistemleri üzerinde araştırma yapılması, bu tür sistemlerin uyruklulara uyarlanabilme yeteneğinin analizi**

**İtalya** - Yaygın ve gayri resmi bağlamlarda edinilen yeterliliklerin belgelendirilmesi süreci üç aşamadan oluşmaktadır: teşhis, ikinci kişi tarafından değerlendirme yoluyla doğrulama, ve belgelendirme (üçüncü kişi değerlendirmesi). Yaygın kapsamda edinilen belgelendirme sistemi geçtiğimiz günlerde henüz İtalya'da tanıtılmış ve sistem halen yapım aşamasındadır. Bu sürecin sonucunda, bölgesel sistemler düzenli olarak çalışılacağı zaman, yetkili organlar tarafından serbest bırakılan mahkum sertifikasını ve bununla birlikte edinmiş olduğu nitelikleri edinebilecektir. Resmi eğitim yolu sağlanmaktadır, ancak bu tür eğitimler nadiren sanatsal etkinliklerle ilgilidir.

**Bulgaristan** – Mahkumların bir eğitim imkanı (birincil, ikincil, daha yüksek) ve bu eğitim yoluyla çeşitli nitelikler kazanmaları seçeneği mevcuttur, bunun için motivasyon en önemli özelliktir. Yaratıcı ve kültürel etkinliklere katılabilirler. Halihazırda mesleki niteliklere sahip olanlar, diğer yetenekleri öğrenmeye devam edebilmekte ve yeniden eğitim imkânlarından yararlanabilmektedir.

**Türkiye** – Raporun sonuçlarına göre mahpuslar bilgisayar, yabancı dil, yemek pişirme, bebek bakıcılığı, fotoğrafçılık, sanat dersleri (dans, enstrüman oynamak, tiyatro veya seramik) gibi temel eğitim kursları veya uzaktan mesleki yetişkin eğitimi derslerini alabilmektedir. Verilen belgelendirme hükümlü ve hüküm giyen arasında hiçbir fark taşımamakta ve elde edilen beceriler hem Türkiye'de hem de *Europass*'ın kullanıldığı diğer ülkelerde iş piyasasında



tanınmaktadır. Yine de, Türkiye'nin AB üyesi olmadığından dolayı, mahkûmlar bu ülkelerde çalışmamaktadır.

**Belçika** – Araştırmacılara göre, cezaevlerinde yer alan yetişkin eğitim merkezleri için en büyük zorluk, ceza infaz kurumları arasındaki mahkûm transferlerinden veya iş atamalarından kaynaklanan, programdan çekilmelere zorlayıcı etmenlerden dolayı meydana gelen düşük tamamlanma oranları olmaktadır. S Yine de, kurslar ve programlar belirli sertifikalar veya derecelerle bitmektedir. Bu sertifikalar ve dereceler, enstitü kayıt belgeleri, hapisane dışında sunulan ve hükümet tarafından tanınan belgelerle aynıdır.

**Polonya** – Mahkûmlar nitelikleri arttırmayı amaçlayan çeşitli eğitim kurslarına veya derslere erişebilmektedir. Bununla birlikte, eğitim olanağı ile ilgili ortaya daha az iyimser bir tablo çıkmaktadır: Atölyeler ile çeşitli zanaat kolları mahkûmlar arasında çok popüler olmasına karşın, sınıflara katılım azlığı mevcuttur. Tiyatro ise en çok rağbet gören dal olmaktadır. Elde edilen belgenin geçerliliği, cezaevinin dışında elde edilen belgenin geçerliliği ile aynı kabul edilmekte, ancak sabıka kaydı nedeniyle mahkûmlar iş bulmakta zorluk çekmektedirler.

**Moğolistan** – Rapora göre mahkûmlar her seviyede eğitim almaktadırlar. Sanatsal etkinliklerle, özellikle de resimle elde edilen becerilerin rehabilitasyon sürecinde oldukça önemli olduğu görülmektedir.

**Kıbrıs** – Tutukluların teknik okula (bir ilkokul ve spor salonu olmadan) erişimi olup, ayrıca bir lisans veya dengi diploma almak için uzaktan eğitim alma olanakları bulunmaktadır.

**Yunanistan** – Mahkûmlara her türlü eğitim imkânı sunulmaktadır. Cezaevlerinde böyle bir okul yoksa ilçedeki İkinci Şans Okullarına da kayıt yaptırabilmektedirler. Hayat Boyu Öğrenme Merkezleri (LL.L) tüm mahpuslara temel eğitim sunmaktadır.

### **A.1.3 Mahpuslar için yeniden entegrasyon sistemi ve bu tür modellerin uygulanması üzerine çalışma**

Raporun bu kısmı, ortak ülkelerdeki ceza infaz kurumlarının çeşitli eğitim kursları ve diğer sanatla ilgili etkinlikler yoluyla tutsakların entegrasyon fikrini uygulamaya koyma şekilleri ile ilgilidir.

**İtalya** – Mahkûmlar, ilköğretim, ortaöğretim kursları, mesleki eğitim kursları, üniversite kursları, dil kursları ve spor faaliyetlerinden yararlanabilir. Dahası, tutsakların sanatsal becerilerini geliştirebilecekleri, sanatla ilgili atölyeler, çeşitli yazı biçimleri ve oyunculuk biçimleri de dahil olmak üzere, hapisane toplumu içindeki toplumsal yeniden bütünleşmede çok yararlı araçlardan faydalanabilirler.

**Bulgaristan** – Bulgaristan'da ceza infaz kurumlarında çalışanların çalışmalarında ana hedef suçları önleme ve mahkûmları yeniden topluma kazandırma olduğundan, mahkûmlara geniş bir eğitim, mesleki eğitim programları ve sanatsal dersler yelpazesi sunulmaktadır.



Araştırmacılar, tutsakların bu tür faaliyetlerden fayda sağladıkları ve cezaevinden sonraki hayatlarında onlara yardımcı olacak becerileri kazandıklarını belirtmektedirler. Ancak, değerlendirilmesi zor olan şey, ölçülemediği için mahkûmların yeniden toplumla bütünleşme oranıdır. Bu kursların değeri kabul edilmekle birlikte, Bulgar ceza infazı sisteminde kaynak yetersizliği nedeniyle, onlara harcanan tutar uygun değildir.

**Türkiye** – Mesleki ve teknik kurslar, mahkûmun kendini geliştirme, piyasanın ihtiyaçları ve istihdam yaratma amacıyla örgütlenmiştir. Hapishanedeki eğitim ve öğretim faaliyetleri, okuma yazma kursları, örgün eğitim (açık öğretim orta öğretim okulu, açık öğretim lise ve uzaktan eğitimle açık öğretim üniversitesi) ve Resmi Yüksek Öğretim olarak üç dala ayrılmıştır. Kurs bitiminde resmi sertifika/diploma verilir. Raporda, hapishane eğitimi, tekrar suç işleme oranının azalmasına ve sonuçta istihdam olanaklarının artırılmasına neden olduğu görülmektedir.

**Belçika, İspanya & Türkiye** – Bu ülkelerin ceza infaz sistemlerinin karşılaştırılmasını takiben, aşağıdaki sonuçlar çıkarılabilir. Hapishane eğitimi, mahkûmlara daha fazla seçenek sunarak öğrenme fırsatlarını genişletmesinden kaynaklanan olumlu etkiler üretmektedir; daha yenilikçi programlar ve yöntemler getirilerek geleneksel eğitim sistemlerine meydan okunmaktadır. Sonunda, bu eğitimlerin mahkûmları cezaevinden sonra yaşam için hazırlamakta yardımcı olduğu görülmektedir.

Bununla birlikte, araştırmacılar, resmi ulusal kalite güvence rejimlerinin dışında kalan ve iç veya dış kaynaklı olmayan, resmi olmayan, denetim / izleme süreçleri düzenlenmemiş yetişkin eğitimi sağlayıcıları (genellikle *franchise* kurumları ve şubeleri) ile ilgili sorunları fark etmektedirler. Ayrıca, mahkûmların korunma problemleri, adaya uygun bilgi eksikliğinin bir sonucudur. Belli ülkelerdeki ceza infaz sistemleri farklı olduğundan, derslerin şekli esnek ve her ülkenin ihtiyaçlarına göre uyarlanmıştır.

**Polonya** – Eğitim ve diğer genel faaliyet biçimleri, Hapishane Hizmeti ve hükümetlerin yeniden entegrasyonu ve rehabilitasyonu için işbirliği yapan diğer kuruluşlar tarafından yürütülmektedir. Eğitim her seviyede, yani ilköğretim, orta lise, lise, ilave teknik ve orta öğretim sonrası yapılmaktadır. Dahası, mahpuslar hapishane kurumlarının dışında öğrenme fırsatı bulabilirler. Rehabilitasyon sürecini kolaylaştırmak ve istihdam şansını arttırmak için yapılan bu yaklaşım, mahpusların gönüllü veya sanatsal faaliyetlere katılımı ile ayrıca arttırılmıştır. Bu tür projelerin ölçeği önemsiz olmakla birlikte, sayıları son yıllarda artmıştır. Burada vurgulanması gereken şey, aktif ya da pasif katılımın, mahkûmların davranışlarındaki toplumsal tutumları şekillendirmede önemli bir rol oynamasıdır.

**Almanya & Litvanya** – Alman hapishanelerindeki durumla ilgili rapordan çıkan sonuçlara göre, eğitim ve sanatsal alanlarla çalışmanın yararlı yönleri mahkûmlar ve eğitimciler/sanatçılar tarafından takdir edilmiştir. Faaliyetlere katılım, mahkûmların normal hayatta gerekli olan becerileri öğrenmesine yardımcı olmuş, ancak aynı zamanda önemli bir iyileştirici etki göstermiştir. Yine de, mahkûmlarla birlikte çalışanlardan gelen bazı eleştirel yorumlar bulunmaktadır. Almanya'da, personelin sanatsal projeleri gerçekleştirilmesi için

yeterli kapasite bulunmaması nedeniyle cezaevlerinde bu tür projelerin yaygın bir olay olmadığı belirtilmiştir. Aynı husus Litvanya için de ortaya atılmıştır.

**Kıbrıs** – Mahkûmlar, Eğitim Bakanlığı tarafından veya bazen özel ve devlet üniversiteleri veya STK'lar tarafından atanan öğretmenlerin sunduğu eğitim faaliyetlerine erişebilmektedir. Resmi ve gayri resmi olarak gerçekleştirilen eğitim hapisane binalarında yapılır. Sanat ile bağlantılı alanları (tiyatro, müzik, sanat ve zanaat, dans ve diğerleri) içeren dersler sırasında katılımcılar sadece cezaevinde değil, çoğunlukla normal yaşama geri döndüklerinde diğer insanlarla başa çıkmada gerekli becerileri öğrenmektedirler. Ancak, tahliye hizmetleri bulunmadığı için yeniden entegrasyon derecesinin ölçülmesi güçtür ve serbest bırakılan mahkûmlar için destek programları bulunmamaktadır.

**Yunanistan** – Tutuklulara, özellikle cezaevinden sonraki hayatlarında gerekli faydalı becerilerin geliştirilmesinde çeşitli fırsatlar sunulmaktadır. Dahası, bazı mahkûmlar, cezaevinin dışında, sosyal olarak arzulanan becerileri öğrenmede ek bir eğitim imkanı da bulabilmektedirler.

### **BÖLÜM III A2 Farklı Ortakların Bağlılarının Alan Temelli Gözlemi: Ortakların Anketleri**

#### **A.2.1 Yerel olarak seçilen katılımcıların verilerinin araştırılması ve toplanması: Mahkûmlar ve operatörler için anketler**

**İtalya** – Araştırma 36 mahkûm arasında yürütülmüştür. Ankete katılanların önemli bir kısmı cezaevinde eğitim görme (% 63,89), yeni bir iş öğrenme (% 47,22) ve yeni beceriler kazanma (% 55,56) fırsatı bulmuştur. Anket sonuçlarına bakıldıkça, kurslara katılımın, tutsaklara takım çalışması davranışı, işbirliği (% 52,78) ve duyguları ve ruh halini daha iyi ifade etme (% 27,78) gibi istenen becerileri edinmelerini sağladığı görülmektedir. Dahası, çoğunluk (% 80,56) yeni beceri (iş odaklı beceri, sanat eseri, sanatsal beceri) öğrenme ve beceri projelerine katılma isteğini (86,11%) dile getirmiştir.

**Operatörlerin anketleri** tutsakların eğitim (% 93,94), yeni iş öğrenme (% 78,79), yeni beceri kazanma (% 81,82), sanat alanında aktif olma (84,85%) yeteneğine sahip olduklarını ortaya koymuştur. Ancak birçoğu (% 63,64), öğrenilen becerilerle hapisaneden sonra iş bulma şansına şüpheli bakarken, küçük bir grubun bu konuda daha iyimser olduğu dikkatten kaçmamıştır (% 27,27). Operatöre göre tiyatro gösterileri (% 87,88), dersler (% 87,88), çizim ve boyama (% 78,79) gibi eserler mahkûmlar tarafından en çok sevilen etkinlikler olmuştur.

**Almanya** – Araştırma, açık ve kapalı ceza infaz kurumlarında çeşitli yaş gruplarından 30 tutuklu (5 cezaevi) ile yürütülmüştür. Ankete katılanların eğitim almak (% 80), yeni bir iş öğrenmek (% 80), yeni beceriler kazanma (% 83), hapisane hayatına yeni becerilerin olumlu etkisi (73,3%) konusunda kendilerine verilen fırsatlar hakkında genel olarak olumlu bir bakış

açısına sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların önemli bir kısmı yeni beceriler edinme (% 70) ve beceri projelerine katılma istekliliklerini (% 90) ifade etmiştir.

**Operatörlerin anketleri**, eğitime devam etme (% 86,6), yeni iş öğrenme (% 56,7), yeni sanatsal beceriler kazanma (% 80), cezaevinden sonra iş bulma konusunda olumlu görüşe sahip olma (% 93,4) gibi konularda benzer sonuçlar vermiştir. Ayrıca mahkumların beceri projelerine katılmak (% 90) istemekle birlikte, % 60 kadarının sanatsal faaliyetlerle kazanılan sosyal becerilerin ve yeni yetkinliklerin hapisane dışında çok yararlı olup olmayacağını tanımlamakta zorlandığı belirtilmiştir.

**Bulgaristan** – Anket gönüllülük esas alınarak yapılmış olup, kapalı cezaevinde 59 tutuklu (44 erkek) arasında gerçekleştirilmiştir. Katılımcılardan elde edilen bulgular, operatörlerin anketlerinden elde edilen bulgular ile farklılık göstermiştir. Tutuklular ile çalışan operatörlerin (35), tutuklulara göre mahkumların eğitim alma, yeni bir iş öğrenme, sanatsal alanda yeni becerilere sahip olma gibi kriterlere ilişkin gözlemleri, tutsakların yanıtlarından çok daha olumlu sonuçlar göstermektedir.

**Türkiye** – Anket, çoğunluğu erkek suçlu olan (% 93) 30 mahkuma (3 hapisane) uygulanmıştır. Bulgar cezaevlerinde elde edilen sonuçlara benzer şekilde, Türk tutukluları, eğitim imkânları ile görülen becerilerin faydalarından hakkında operatörlerin anketlerinden gözlenenenden (30) daha eleştirel bir tutumda bulunmuşlardır.

**Belçika** – Anket, hepsi erkek olmak üzere en çok mahkum (86 mahkum, 3 hapisane) ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların eğitim imkânları ve edindikleri beceriler konusunda verdikleri cevaplar büyük oranda olumlu olmuştur. Yeni becerilerin hapisanedeki hayatlarının kalitesini nasıl artırabileceği hakkında çeşitli görüşleri de olmakla birlikte, operatörlerin (cezaevlerinde çalışan 17 uzman) yanıtı mahkumlarla eşit derecede pozitifdir.

**Kıbrıs** – Ankete katılan 30 mahkum, eğitim imkânlarının yanı sıra yeni bir iş öğrenmek ve sanatsal alanda oldukça yüksek yeni beceriler kazanmak yönünde olumlu değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Hapisanedeki günlük hayatlarını iyileştiren yeni becerileri konusunda olumlu cevaplar vermişler, ve bir takımında işbirliği yapma ve çalışma olanağı gibi sosyal beceriler konusundaki görüşleri arzu edilen gibi olumlu görülmüştür. Operatörler (5), tutukluların eğitim şansları konusunda çok olumlu yorumlarda bulunmuşlar ve sadece bir katılımcı için itiraz durumu söz konusuysen, 4'ü yeni becerilerin tutsakların cezaevindeki durumunu iyileştirmeyeceğine ikna olmuşlardır. Ancak ilginç olan şey, görüşülen tüm mahkumların beceri projesine katılım istekliliklerini ifade etmeleri gerçeğidir.

**Polonya** – Anket, 35 mahkûm arasında yüksek güvenli bir cezaevinde yapılmıştır. Mahpusların eğitsel imkânlarla yönelik tutumları genelde olumlu olmakla beraber, sanatsal alanda yeni beceriler edinme ya da bir takımında çalışmaya ve işbirliği yapmalarına ilişkin sorularda genel olarak olumsuz yanıtlar görülmektedir. Tutuklular, hapisanedeki günlük hayatlarını iyileştiren bu beceriler konusunda çok iyimser bir tutum sergilememişlerdir. Sonuç olarak, sadece% 28.567'si beceri projelerine katılma konusundaki ilgilerini dile getirmiştir. Tutsakların eğitim olanaklarının çok yüksek olduğu sonucuna varmış olduklarından,

operatörler tarafından sunulan bulgular (28) oldukça farklıdır. Kazanılan becerilere gelince, bunlar yine de mahkûmların görüşüne kıyasla çok daha olumlu değerlendirilmiştir.

#### **BÖLÜM IV Anket sonuçları – Kapsamlı Bir Özet**

Yapılan araştırmalar 306 mahkûm ve 178 operatörü kapsamakta, ve mahkûmlar tarafından yeni becerilerin öğrenilmesi sürecini etkileyen belirli faktörlerin varlığı konusunda bazı sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.

1

- **Cezaevlerine göre anket uygulanan mahkum sayısı** - İtalya (36), Almanya (30), Bulgaristan (59), Türkiye (30), Belçika (86), Polonya (35), Kıbrıs (30).
- **Mahkumların cinsiyeti** - kadın 32 (10,24%), erkek 273 (89,21%).
- **Mahkumların yaşı** - 18-30 (107/34,24%); 31-50 (151/ 48,32%); 50> (48/15,36%).
- **Mahkumların menşe ülkesi** – En büyük popülasyon Bulgarlar olmuştur (67).
- **Cezaevi türleri** - kapalı (279 mahkum/91,17%); açık (27 mahkum/8,82%).
- **Mahkumların eğitim durumu** - Türkiye ve Bulgaristan'ın eğitim alan mahkum sayısı en düşüktür..
- **Hapishanelerde eğitim olanakları** – Türkiye, Bulgaristan ve Polonya'nın eğitim imkânları, diğer ortak ülkelere kıyasla pek yüksek değildir.
- **Mahkumların medeni durumu** - evli (101/32%), bekar/boşanmış (203/64,96%); veri yok (2/0,64%).
- **Sanatsal eğitim yoluyla elde edilen beceriler** - takım çalışması içinde davranmayı öğrenme ve işbirliği - 117; kişinin benlik saygısını güçlendirmek - 70.
- **Var olan sanatsal beceriler** - 184 katılımcı olumlu yanıtlamıştır (evet); 111 (hayır); 11 katılımcı için yorum bulunmamaktadır.
- **Tutukluların sanatsal becerileri ve kamusal olarak tanınması** - Kıbrıs (sosyal beceriler); Polonya (pratik beceri eğitimi); Belçika (müzik becerileri); Türkiye (pratik beceri eğitimi); Bulgaristan (her türlü yeni beceri); Almanya (mevcut becerilerin her seviyede yükseltilmesi); İtalya (pratik mesleki beceriler ve sosyal olanlar).

#### **BÖLÜM V A3 Becerilerin kavramsal çerçevesi – analiz ve tanım**

##### **A3.1 Daha önce toplanan verilerin analizi**

Tüm raporlar, ortak ülkelerde mahkumiyet koşullarında gerçekleştirilen eğitim programlarıyla ilgili bilgi sağlamış olup, bu bilgiler mevcut duruma uyarlanmıştır. İkincisi, sadece kurum niteliğindeki kuruluşları (açık, yarı açık veya kapalı cezaevi) değil, aynı zamanda mahkûmların yaşı, medeni hali, eğitim düzeyi ile ilgili sosyal yönleri de içermektedir. Mahkumlarla çalışma konusundaki bilgisi olan operatörler tarafından elde edilen bulgular tutsakların tepkileri ile çeşitli noktalarda örtüşmüştür. Operatörler, rehabilitasyonu kolaylaştıracak becerileri öğretmede sanatın önemini vurgulamıştır. Mahkumlar ise, sosyal kuralları gözetme, duyguları kontrol etme ve iş birliği yapma gibi toplumsal becerilerin kazanımını daha faydalı ve ilgi çekici bulmuşlardır.

### **A3.2 Tiyatroyla ilgili işlerde doğrudan ve dolaylı becerilerin analizi**

Tutukluların gelecekteki yaşamlarında en cazip olanlar olarak gördükleri beceriler bu becerilerdir. Tüm proje, sanatla ilgili beceriler etrafında kurulu olduğundan, raporda gösterilen tablo, tiyatroyla ilgili işlerde hayati önem taşıyan çeşitli doğrudan (profesyonel) ve dolaylı (sosyal) becerileri göstermektedir. Her iş, tabloda da gösterilen her eğitim şekli boyunca edinilen belirli nitelikleri gerektirir. Bununla birlikte, dolaylı beceriler söz konusu olduğunda, bu tür becerilerin evrensel oldukları ortaya çıkmaktadır; şayet her tür iş, işçinin işini başarı ile ifa edebilmesi için çeşitli becerilere ihtiyaç duymaktadır.

#### **A3.2.1 Çeşitli işlerde dolaylı becerilerin karşılaştırılması**

Tabloda farklı işler sunulmaktadır, ancak bu işleri başarıyla gerçekleştirmek için aynı becerilere ihtiyaç duyulduğu görülmüştür. Bazı beceriler, gerekli ve ilişkili oldukları çalışma nitelikleri arasında göze çarpmaktadır (eleştirel düşünme, problemi analiz etme becerisi, kişilerarası beceri - potansiyel patron / müşteri ile iletişimde hayati önem taşımaktadır; takım çalışması; insanlarla çalışmak; görev paylaşmak; ortak kararlar almak; etkili zaman yönetimi – zaman kısıtlaması durumunda çok önemli bir beceridir; yaratıcı düşünce; detaylara duyarlılık; sorumluluk; motivasyon ve sabır - başarıyı elde etmeye yardımcı olması açısından çok önemlidir; yapıcı eleştiri; ve son olarak yabancı dil bilgisi - özellikle yabancı müşterilerle uğraşırken, yurtdışında bir iş ararken gerekli olarak düşünülebilir.).

#### **A3.2.2 Örgün eğitim ve yaygın eğitim**

Ortaklar tarafından sunulan tüm raporlardan, eğitim türünün mahkûmların tabi olduğu koşullara bağlı olduğu sonucuna varılabilir. Hapishane yönetmeliklerine bağlı olarak, özellikle atölyeler hapishanenin dışında bir katılım gerektirdiğinde, hükümlülerin ceza türü ve cezanın süresi nedeniyle bu niteliklerin ve becerilerin kazanılması bazen zorlaşabilmektedir. Ceza infaz kurumları mahkûmlara, çevrimiçi ve uzaktan eğitim (öğretici materyaller, web seminerleri) sunan İnternet'e erişim sağlayabilir, ancak yine de bu, belirli düzenlemelerle yakından ilişkilidir ve özellikle sıkı güvenlik birimleri olan tüm kurumlar bunu yapmaya hazır olmayabilmektedir.

### **Sonuçlar**

Küresel Rapor, *Özgürlük için Beceriler* eğitim projesine katılan tüm ülkelerin ortak çabaları sonucunda derlenmiştir. Özetin başında da belirtildiği üzere, raporun amacı, bu projeye ortak olarak katılan ülkelerde mahkûmların eğitim olanakları hakkında bilgi toplamaktır. Rapor, projenin tamamında gerçekleştirilen çalışmanın yalnızca bir bölümünü oluşturursa da, ayrıntılı ve titizlikle hazırlanmış malzemeler, her ülkedeki durumun derin bir analizine imkan tanımaktadır.

Eğitim konusu ve bununla bağlantılı olarak iş bulma, projenin tek ve ana unsuru olmamakla beraber, aynı zamanda geniş bir sanatsal etkinlik yelpazesi ile yeni beceriler kazandırılması konusunun da incelenmesi ile, bu çalışmalar sonucu bazı nihai açıklamalar formüle edilebilir. Araştırmacılar tarafından toplanan veriler sayesinde, anketi yanıtlayanlar tarafından hayatta yaşamsal önem taşıyan toplumsal becerilerin sanatsal performanslar ve diğer sanatla ilgili etkinlikler yoluyla elde edilebileceğini belirtmek mümkün olmuştur.

Birçok katılımcı, edinilen dolaylı becerilerin yalnızca tiyatro alanında değil, her tür işte tutulanların yaşam kalitesini iyileştirmede önemli bir araç olduğunu keşfetmiştir. Dolayısıyla rgn ve yaygın eğitimin, kişinin entelektüel ve duygusal gelişiminde pozitif etkisi olduğu fark edilmiş ve kişinin cezaevindeki işlevini etkileyip, dolayısıyla rehabilitasyon ve yeniden entegrasyon sürecini geliştirdiği ortaya konmuştur. Araştırmacılar tarafından çokça değerlendirilen ve mahkûmların zaten sahip oldukları becerilerle birleştirilmiş eğitim fırsatlarının, yeniden entegrasyon sürecini büyük ölçüde geliştirdiği açıkça gözlemlenmiştir.

Son olarak, anketlerin yanı sıra, araştırmacılar tarafından elde edilen verilerin, projeye ortak olarak katılan tüm ülkelerdeki ceza infaz kurumlarında AB şartı olarak kabul ettiği standartların nasıl uygulanacağı konusunda geniş bilgi verdiğini vurgulamak gerekir.